

Всі ті, що глядять в курних хат, з чужинських фабрик і ремісничих нартатів, визнають нас стати плечем, об плече, груди при груди, рука в руку до спільної боротьби за правду, добро і справедливості. Ми глибоко переконані, що треба сильно бажати, добро і справедливо. Ми глибоко переконані, що треба сильно бажати, добро і справедливо. Ми глибоко переконані, що треба сильно бажати, добро і справедливо.

Идучи на службу своєму народові, закликаємо всіх до тієї служби під кличем: В праці й боротьбі здобудемо право своєї У Львові, 12. липня 1925.

За Центральний Комітет У.Н.Д.О.:

Д-р Дмитро Левицький
голова.

Сен. Михайло Черкавський, о. Дамян Лопатинський, Д-р Олександр Мартічак, Гринь Тершаковець, Д-р Корнеліо Троян
заступники голови.

Володимир Целевич
генеральний секретар.

Михайло Струтинський
заст. генеральн. секретаря.

Остання дія трагікомедії.

Третьє читання законопроектів про парцеляцію й осадництво.
Декларація і сецесія Українського Клубу.

В п'ятницю 17-го п. м. відіграно у польському соймі останню дію трагікомедії, у яку перетворено вирішування найповажнішої в державі справи національного і соціально-політичного характеру, справу земельної реформи. Вчора писали ми (гляди вступна стаття), що переговори польських „демократичних“ партій зі „словацькими меншостями“ — „Українським і Білоруським Клубом“ — в справі сякого-такого порозуміння щодо найбільш курйозних уступів закону не довели до позитивного вислідку. Українські й білоруські представники заповіли продовження боротьби проти закону у соймі й поза соймом. Однак до голосної обструкції у соймі й сап — всупереч загальним передбачуванням — вже більше не прийшло.

Перед приступленням до голосування над законопроектом у трьох читаннях репрезентанти клубів складали декларації. Ані одна декларація не була вдоволена з закону.

Від імені Українського Посольського Клубу зголосив

декларацію

посол Хруцький.

Ствердивши, що проживаючий в межах польської держави 7-мільйонний відлам 40-мільйонного народу є народом наскрізь хліборобським, для якого земля є єдиним

варстатом праці, декларація стверджує, що український нарід найгостріше бажає землі та найбільше тужить за земельною реформою.

„На Великій Україні наш нарід є уже в повному посіданні землі своїх предків і є вже сам собі паном“ (голос: „він ні, тільки польський“). „Не згідно з мертвою догмою римського права, складеною в інших умовах, але в ім'я висшої правди і справедливості відбувся там поділ землі поміж селянами, бо підставою аграрної реформи служила ідея пошанування віковичної людської праці та ідея створення з землі варстату праці для максимальної скількості людей. Одночасно зреалізування земельної реформи було там спростуванням історичної несправедливості і кривд працюючих мас...“

„...Тільки на західній стороні риського кордону, — казав далі пос. Хруцький, — який прорізав живе тіло єдиного народу, земля далі знаходиться в руках панів, давнішої шляхти. Крім того недавно з'явився новий пан тої землі, польський осадник. А автохтонний український нарід як не має землі так і не буде мати, поки сам собі не здобуде її. Проблема

*) На превеликий жаль ми не маємо ще перед собою повного автентичного тексту декларації і тому мусимо вдовольнитися лише переказом її з переданнями лише деяких уривків тексту. — Ред.

земельної реформи не може бути розв'язана на наших землях інакше, ніж це сталося на Великій Україні“.

„Закон про парцеляцію і осадництво, який є предметом наради сойму, не бере зовсім на увагу тих моментів першорядної ваги. Навпаки, її провідною думкою є насилання осадників-Польків на українські терени. Ми думали, що під впливом нашого отвертого і горячого протесту у формі обструкції на засіданні сойму в дні 14. липня ц. р. (голос на праві: „історична дата“), який був останнім апелем до панів (голос: „тагавський апел“), і криком розлуки нашого народу, панове війдуть зі шляху видирання нашому народові землі і приймуть наші поправки. Однак дводинний пертрактат під проводом маршалка сойму Ратая з участю польської лівни і центру та міністра земельних реформ виказали, що панове не годяться навіть з мінімальними нашими домаганнями (голос на лівні: „неправда“). Ми віднесли глибоке пересвідчення у тих переговорах, що панове хотіли отримати лише нашу апробату на спрямований проти нашого народу смертельний удар, не відступаючи від принципу колонізації наших земель. Продати нашого народу не можемо, а такою продажною була би наша згода хоч би на зменшення осадництва. Бо чим иншим є осадництво, як не загрозою смерті для нашого народу?“

„Це насилання польських колоністів на українські землі, якого ви не можете виректись, є дуже красномовне у світлі офіційних статистичних дат. Ця офіц. статистика каже, що запас землі в Польщі є такий скромний, що з того запасу (резерви) можна би доповнити тільки 1/4 частину капіталу господарства, себто 1/4 карловатих господарств і весь безземельний сільський пролетаріат не дістане землі. Етнічні українські землі не творять під цим оглядом винятку. Полісся у відношенні до заселення є аналогічне до Поморя, з тою різницею, що Полісся це багатий і безпромисловий край, а Поморя найкультурніша частина Польщі з високо розвиненим промислом. Волинська більша залюднена, ніж варшавське воєводство;

Холмщини густіше заселена ніж східних частин люблінського воєводства, а у Східній Галичині маємо таке передозначення, як ви у західній Галичині. Отже запас землі на наших теренах нема — не слід підводити з особливим натиском. Насилання Польків-колоністів з інших ділячок польської держави в таких умовах є рівнозначне з засудженням автохтонного українського населення на загибелю і повільне вимирання. Смерть, а не життя, не є нинішній закон нашому народові!“

Супроти того не відносьмо нам приложити своєї руки до цього закону.

„Але є ще одна сторінка в цій справі, на яку слід звернути увагу. Український нарід не може зректись своїх господарських прав до землі, яку замешкує від віків. Нема на цих українських теренах панської землі. Українська шляхта з моментом, коли зрадила свій нарід і перейшла до табору його історичних ворогів, втратила своє право на землю. Ця земля вже тоді повинна була перейти в руки самого народу.“

Але поминувши той момент історично-національний: чи не викупив український нарід землі у панів, щоб вони не були, без ріжниць національності, своїм потом і кров'ю, якими цілі віки поливав ці землі? Отже і з соціального погляду нема вже панської землі на наших теренах. Вікінні, український нарід творить від віків, і, віримо, творитиме величезну більшість на цих теренах.

Отже з усіх цих причин український нарід вважає себе єдиним господарем всіх без винятку ґрунтів, вод і діляк на землі своїх предків.

Цих своїх прав він нікому у світі не уступить, а тих усіх, які тепер панують над ним, уважає тимчасовими заборцями.“

Наприкінці декларації українські послы заявляють, що усуваються від усякої участі в полагодуванні закону і заповідають, що український нарід у свій час викине тих, яких всупереч усім правам насилано і нашілето на нього.

Після того українські послы зі співом „Не порі“ покидають залу

мих. рудницький.

2)

Літературно-наукові непорозуміння.

1. Чиста об'єктивність і нечисті пальці. — Талант і мораль. — Нудна правда, але правда. — На безвідді — номидий моряк.

Проблема об'єктивної та суб'єктивної критики належить до тих, яких не можна рішати, не торкнувшись основних проблем метафізики. Тому, що наша дотеперішня літературна критика не була ще з філософською знайомою, навіть здається, не диво, що терміни „об'єктивний“ та „суб'єктивний“ уживались чого без сумнівів про їх внутрішній зміст і без найменшого інтелектуального зусилля. Термін „суб'єктивний“ означав здебільша шось у ролі киненого наклепу, тини підозріння, що критик, оцінюючи якийсь твір, не має зовсім чистих думок.

Дарма, що нинішній ідеолог бущім-то нового світогляду „Л. Н. Вістник“ залюбки цукрує свої „татти“ великими привадами та мов родзинками обтирає їх чужоземними термінами, його розуміння критеріїв об'єктивності в критиці не дуже ріжниться від поглядів у нас з перел 40 літ. Все те, що я сказав про „Л. Н. Вістника“, не має, на його гадку, тому вартості, що мій осуд спонуканий низькими особистими порухами. Згодімся на мент, що це правда. Мені не подобається ніс якогось редактора, а завдою йому слави та пенсії,

він скривдив мене, бо не помітив моїх цінних творів, ще й мене підкупили темні люди, щоб його „знищити“. І всі ці мотиви руководять моїм пером при писанні критики на його працю. Чи вистачить виявити світові тайну цих мотивів, щоб відобразити моїм словам усяку стійність?

Багато наших освічених людей скаже бездумливо, що так. Функцію критики уявляють собі, немов судовий процес, а літературні проваї переплутують з політикою. Навіть журнали моли церодрокують у нас афоризми Уайльда, але здається ще ні один наш критик не роздумав як слід над його глибокою думкою про те, що засуд на руку злочинця, який убив, не відбирає вартості літературної прози, якою ця рука могла володіти. Не треба аж цитувати наприклад Челіні та Вільоні, щоб зрозуміти, що людина може визнаватися творчим предметом ума та уяви і одночасно, з морального боку, бути паллюкою. За всі мої підлі затії: заговори та інтриги проти „Л. Н. Вістника“ та „Безсидулю“ і *malafides* проти „Наук. Тов. ім. Шевченка“ осудять мене всі ці громадяне, яким відомо, як це я та якими засобами при їх помочі „поза плечима“ покривдженого редактора та інших учених, силкувався підорвати їх авторитет та робив „ординарні (!) напади“ в критиці. Однак наскільки я казав правду, висловлюючи свою думку про їх працю, треба перевіряти так: — прирівняти мій написаний осуд з їх написаними творами.

Цей мій осуд не має ніяких претенсій на оригінальність, — за якою так пропадає автор „Пістав нашої політики“, і, здається, не потрібував великої скількості високих доказів. Люде, які бачуть, що „ЛНВіст.“ не є нудним, а цікавим, не старим архивом, а трибуною нових ідей, не відокремленим від сучасного літ.-наукового руху, а навіть творцем такого руху — зрозуміють найкраще, коли на піддержання свого пересвідчення дадуть негайно моральну та матеріальну піддержку журналові, який я міг скривдити. Вся моя провина чи заслуга була (в данім випадку) у тому, що я повторив голосно всім відомо, давно повторювану, банальну, але об'єктивну правду, що „Л. Н. Вістник“ став „другорядним, нецікавим журнальчиком“ і що *magistrus senilis* з ул. Чарнецького має право авіти в приповідку.

Спочуваю аж до крокодилевих завдання боротись з питомою йому „вервою“ проти звичайної сірої, мов моя проза, правди, яку всі бачать. Далі з тих усіх причин, які виклав він у своїй сповіді про свої редакторські клопоти. Талановита людина завсиди заслуговує на спочування, коли візьметься за своє діло. Ось єдина думка, яка могла його вразити невисловленим натяком у моїх статтях. Вона була ширя і така ясна, що не варта її доказувати. Зовсім природне, що хто є з професії політик та публіцист, не має багато

даних на редактора літературно-наукового журналу. Література за три роки не вивичил. Правда, що виїмки є скрізь, а на Україні виїмали на морських міністрах людей, які на сам вид води діставали морської хвороби. Так буває в нас і з критикою і з наукою, які здебільша є морем води.

Нема причини глузувати з похитливого пасажиря, який бере з руки капітанську керму, коли корабель потапає. Так бувало в нас часто у політиці! І д-р Донцов, як політик перішив не раз тих, які брали так керму у свої непокликані руки. Та літературний журнал, над який радить довго та поволі тверезий комітет: кому би його поручити? — не є потапаючим кораблем... держави або на морі. І коли вже прийшла на нас така літературна скрута, що провід такого журналу міг обняти лише політик-публіцист, тоді він сам, коли має трохи критичного хисту, може бачити і вселити бік цієї ситуації. Не коні мусить як стрій повірити у свої компетенції, а всіх інших уважати літературно неграмотними. А саме робив редактор „Л. Н. Вістника“ за останні три роки як не обмежений диктатор у літературі, науці та політиці. І так спільно повірив у свою роллю, що нині асоцію діяльність змальовує як боротьбу за об'нову літератури і шквалить програму статтю на доказ, як глибоко на ній розуміється

(Продовження буде)

